СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 114. Джерзі Сіті, Н. Дж., четвер, 18-го травня 1939. No. 114. Jersey City, N. J., Thursday, May 18, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПОСОЛ ЯРЕМА ОСУДЖУЄ ЗАБОРОНУ УКРАЇНСЬКОГО ВИСТУПУ

Протестує в листі до Ґвейлена проти обмежування американських громадян Советами.

ОЛБАНІ. — Нюйорський асемблимен, Степан Ярема, звернувся листом до предсідника Корпорації Світової Вистави, Ґровера Ґвейлена з протестом проти заборони українцям виступати в мистецькім пописі, влаштованім ґазетою „Дейлі Мірор" на Світовій Виставі.

П. Ярема заявив, що як той, що походить із українського роду, він знає добре, що ті українці, що мали намір виступати в згаданім пописі, не були якихось протиамериканських переконань і не було причин забороняти їм виступ.

ПРЕЗИДЕНТ ДОМАГАЄТЬСЯ ВІДПОВІДИ: ЧОМУ ГРОШІ ЛЕЖАТЬ БЕЗ УЖИТКУ?

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт візвав Тимчасовий Краєвий Комітет Господарки розслідити, чому ощаджені краєм гроші лежать у банках без пожиточного вжитку, без якого економічне уздоровлення краю неможливе.

ПРЕЗИДЕНТ НЕ ХОЧЕ МІШАТИСЯ В УГЛЕВУ БОРОТЬБУ.

ҐАРЛАН (Кентокі). — Провідники Конґресу Промислової Орґанізації в цьому повіті віднеслися до президента Рузвелта з закликом ужити влади федерального уряду для усунення інтервенції стейтових військ, що, мовляв, стоять на услугах углевих баронів. Президент дав до зрозуміння, що він у справу не думає мішатися.

Майнери загрозили виступом проти стейтових військ. Ситуація напружена.

КОРОЛЬ ВИСІДАЄ В КАНАДІ.

КВІБЕК (Канада). — Пароxід „Емпрес оф Австралія", на котрому ідуть в Америку анґлійський король і королева, спустив котвицю 12 миль від цього міста, щоб висадити на беріг королівську пару в середу, пів до 11. години рано.

НОВИЙ ЗАСІБ ДОПОМОГИ.

РОЧЕСТЕР (Ню Йорк). — У почтовім уряді цього міста почато новий спосіб допомоги для безробітних, що кажуть, має розвязати питання нужди серед багатства. Кожний безробітний може дістати тут квітки в сумі 1 доляра на кожного члена своєї родини, а потім дістати до цих квітків на 1 доляра інші на суму 50 центів, за котрі він може купити собі поживи з так званих зайвих припасів.

За перший день продано квітків 2,253 особам на суму $12,368.

НАЗИВАЮТЬ МАЛІ БАЛЬОНИ НЕПРАКТИЧНИМИ.

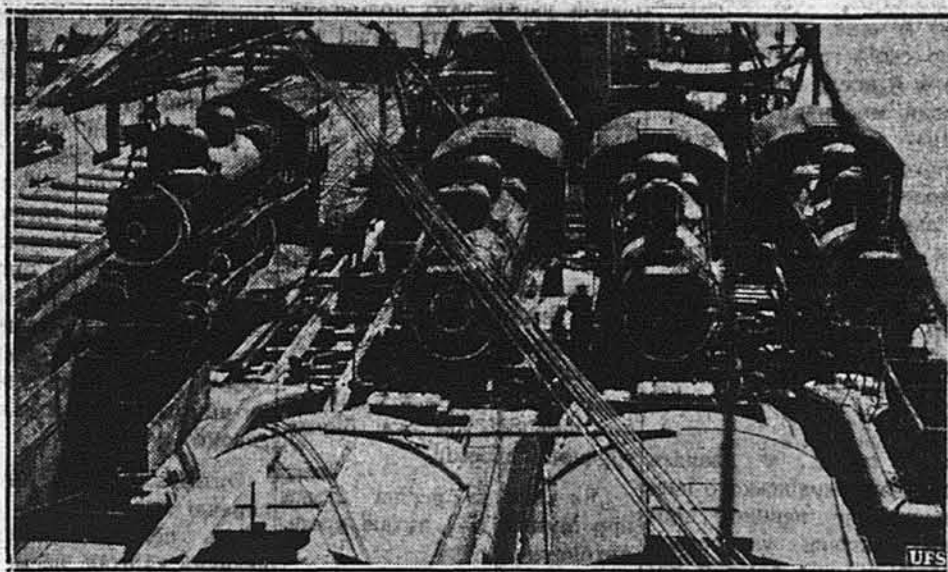
ВАШИНҐТОН. — Департамент воєнної фльоти прийшов по докладнім розсліді до переконання, що малі кермові бальони, два рази менші від „Акрона", не є практичні. Недавно тому один такий бальон роздерся об дерево.

ХТО БОРОНИВ ЗАКАРПАТТЯ, ТОЙ ПОВНИЙ ГОРДОСТИ І НАДІЙ, КАЖЕ К. ЛИСЮК.

НЮ ЙОРК. — Кораблем „Аквітанія" вернувся з Европи гром. Калина Лисюк, що тому кілька місяців вибрався з Америки в Карпатську Україну, щоб там здіймати фільми. Там і застали його недавні трагічні події, підчас яких згинув і його син Петро, вбитий і ограблений чеськими жовнірами. Гром. Калина Лисюк сам брав активну участь у перших трьох днях критичних подій у Хусті. Привіз із собою багато знимок з тих подій. Зняв на фільму засідання першого Союму Карпатської України. Має готову фільму з боротьби за Карпатську Україну, виготовлену при допомозі тих Січовиків, що брали в тій боротьбі справжню участь, а потім опинились у Словаччині. Гром. Лисюк, обмінюючись враженнями, стверджує, що боротьба за Карпатську Україну була виявом такої величезної національної свідомости населення Карпатської України, якої ніхто не надіявся. Молодь поводила себе всюди не інакше, а по геройськи. Тому і не диво, говорив гром. Лисюк, що чужинці, всюди, де він їх не стрічав би, говорили, що українці — виграли. Та особливо замітне те, що ті, що були ранені, чи інакше потерпіли за Карпатську Україну, дуже піднесені на дусі. Буквально в нікого не видно зневіри. Всі вони горді, що Карпатська Україна так себе повела та що їм доля дала щастя бути активними учасниками боротьби.

ГОЛОВНА ПОТРЕБА МОЛОДІ — ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

НЮ ЙОРК. — На річній конвенції Хлопячих Клюбів Америки, що відбувається в Готелі Комодор, предложено розгляд опіній 20,000 хлопців про основні питання їх життя. Подавляюча більшість хлопців признала головним питанням свого життя економічне забезпечення.

ЛЬОКОМОТИВИ НА АМУНІЦІЮ

Японія є в Америці головним покупцем старого металю. На образку показано, як у Філядельфії вантажено на корабель для висилки в Японію старі американські залізничі льокомотиви, що служили від 1903. року.

КОНФІСКАТА „НОВОГО ЧАСУ" В КРЕМЯНЦІ.

4. квітня в Кремянці поліцай відібрав від робітника Олександра Ґіжицького один примірник несконфіскованої ґазети „Новий Час". Після доходження про те, де Ґіжицький цю ґазету дістав і скільки за неї заплатив, склав про це протокол, але залишити копію його Ґіжицькому відмовився.

В Кремянці вже 5-тий місяць пошта не доручує українських ґазет і в кіосках також дістати їх не можна.

В БІЛОРУСІ ГОРИТЬ.

В останньому часі на терені советської Білорусі щораз частіше вибухають пожежі. Горять переважно фабричні будинки. В цих днях занотовано дві більші пожежі: одну у Жлобині, другу у Мінську. В Мінську знялася пожежа у фабриці дикти. Енерґійна акція протипожежної сторожі ледви по кількох годинах могла зліквідувати пожежу. ҐПУ перевела багато арештовань між робітниками. Комісар внутрішніх справ Білоруси, Цанава, видав низку зарядженнь з метою забезпечити фабричні обекти перед дальшою саботажевою акцією.

129 БЕЗРОБІТНИХ ЗГИНУЛИ ПІД КОЛЕСАМИ.

В отавськім парляменті сказав посол Ґрент Мекніл з Венкуверу, що за 1938 рік згинуло під колесами тягарових потягів 129 мандрівних безробітних, що їхали без тикетів з одного місця на друге. 202 безробітних було покалічених.

12-ЛІТНЯ МАТИ ВРОДИЛА ТРОЄНЯТА.

В місцевості Кузен округи Діжон (Франція) син багатого хлібороба оженився з дочкою тамошнього ткача. Остаточно в тому подружжі не було би ще нічого дивного, якби не те, що молодий мав підчас шлюбу 16 літ, молода ледви 12. Батьки дали свою згоду на подружжя малолітніх. Тепер, як повідомляє французька преса, щаслива молода жінка породила здорові троєнята. Одначе внаслідок недостачі відповідної лікарської опіки одно з немовлят по тижневі померло. Зате двоє немовлят і мати можуть тепер почванитися якнайкращим здоровлям.

МАСОВІ ЛОВИ В СОВЄТАХ.

Як лиш настала весна, в Советах зорґанізовано багато ловецьких експедицій, які мають убити якнайбільшу скількість дичини, щоб доповнити харчеві запаси. У Свердловську вирушила советська мисливська експедиція у складі 2,000 мисливих до уральських лісів, багатих на звірину. Найхарактеристичніше те, що до кожної мисливської експедиції приділено спеціяльних контрольорів, які мають точно обчислити вбиту дичину й доставити її до советських апровізаційних орґанізацій. Як відомо, в СССР панує від довшого часу дошкульний брак мяса. Зловлена дичина має бодай до деякої міри заповнити прогалину в советській апровізації.

АДВЕНТИСТ НЕ ХОТІВ ВИКОНУВАТИ ВІЙСЬКОВИХ ВПРАВ.

Військовий суд у Клюжі (Семигород) засудив вояка тамошнього полку артилерії, Івана Константінеску, на 10 літ важких робіт за те, що він, як член секти адвентистів, семого дня відмовився виконувати військові вправи зо зброєю.

ГУСИ ПРЕЛЕТІЛИ ДО МАНІТОБИ.

Тиждень вчасніше, як звичайно, прибули до Манітоби величезні стади диких гусей. Коло Овк Лейк бачили стадо гусей, більше як 100,000. Мешканці того дистрикту кажуть, що гусей у тій околиці є більше, як звичайно.

ДИВНА ПРИЧИНА САМОГУБСТВА.

Поліцай Ян Бялас, вертаючись додому, наїхав в Ястцембю коло Робніка на прохожого, який зломив собі підчас удару руку. Той випадок так сильно вплинув на поліцая, що він, приїхавши додому, вистрілом із револьвера відібрав собі життя.

МОЛОДІ ВТІКАЧІ.

Львівська поліція притримала 17-літнього ґімназиста В. Стручевського з Білостоку, який перед кількома днями втік від родичів, бо не хотів учитися. — 19-літній Тадей Шеф утік з дому, забираючи батькові 3,670 злотих.

НЕ ТІЛЬКИ ПРОФЕСОРИ ЗАБУДЬКИ!

Недавно один лікар, що живе недалеко містечка Киченер в Онтеріо, повіз був свою жінку на покупки до міста Гемилтону. Жінка пішла по крамницях. А доктор за якийсь час подумав, що вже своє діло скінчив у місті, сів спокійно в авто й поїхав до дому. Глянув по хаті, і аж тоді пригадав собі, що забув жінку в місті. . .

ПІВТРЕТЯРІЧНА ДИТИНА ПЕРЕСПАЛА В ЛІСІ.

На фармі коло Ветерен, в Алберті, сталася така пригода з півтретярічним хлопчиком Лорен Ренником:

Мати поклала дитину до ліжка коло восьмої години ввечір і вийшла подоїти корову. Коли по 10 мінутах вернулася до хати, не застала дитини. Мати була тої думки, що дитину викрали, хоч вона не мала ворогів. Цілу ніч і цілий день шукали дитини поліція і 100 сусідніх фармерів і знайшли її щойно в понеділок ввечір. Дитина спала в корчах, дві милі від дому. Найпевніше, що хлопчик встав з ліжка, пішов шукати маму й заблудив.

ЛІБЕРАЛИ ОБІЦЮЮТЬ ЖІНКАМ У КВЕБЕКУ ПРАВО ГОЛОСУ.

Не всім відомо, що провінція Квебек є одинокою провінцією в Канаді й одним з рідких країв у світі, де жінки не мають виборчих прав, то значить не можуть голосувати підчас виборів, ані кандидувати.

Домініяльний міністер Ляпойнт заявив недавно в жіночім клюбі в Монтреалі, що як лібералі тільки прийдуть до влади в Квебеку, то жінки вже напевно дістануть право голосу.

ТРАҐІЧНА СМЕРТЬ ДІТЕЙ В ОГНІ.

В мешканні Вероніки Костровської в Ярославі вибухла підчас її неприсутности пожежа, яка відразу обхопила цілий дім. Сусіди добулися до будинку щойно тоді, коли по якомусь часі виломили двері. Зо згарищ вони добули вже тільки трупи двох дітей Костровської у віці 2—3 літ. Причиною пожежі була хибна будова залізної печі, від якої зайнялися папери.

АМЕРИКАНСЬКІ СКРИНІ З ОДІННЯМ ОХОРОНОЮ ДЛЯ СІЧОВИКІВ

ЗАГРЕБ (Хорватія).—Один з українських письменників, учасник крівавої боротьби за Карпатську Україну, пише, що скрині, які прийшли з одягом і білизною для Карпатської України від американських українців, були вжиті Січовиками в боях за Хуст як барикади при перестрілах з мадярами. А білля і білі суконки вжито для перевязування ран.

ЦЬКУВАННЯ ПОЛЬСЬКОЇ ПРЕСИ.

ВАРШАВА. — Частина польської преси, на чолі з „Дзенніком Польським", повела чорносотенну кампанію, звернену проти українців за те, що нібито вони не підписують польської позички на протилетунську оборону. Та преса називає українців „державними зрадниками" і взиває уряд, щоб ставитись до них як до зрадників, і то як до поодиноких осіб так і до орґанізацій. Особливо нацьковує польська львівська преса. Нічого не помагають тут українські виправдання і оголошування сум, які українці зложили.

ЩО МОЖЕ ДАТИ СЕЛЯНИН?

ЛЬВІВ. — „Новий Час", беручи в оборону українців перед польськими нападами, пише, що статистика виказує, що ті в Польщі, що мають дійсно гроші, не складають поважних сум на державну позичку. Капітали і багатства є в Польщі в ріжних руках, а тільки не в українських. „І що може сьогодні дати хлібороб, коли за сотнар жита платять йому 10, чи 12 злотих; або сільська кооператива, що має всього оборотового капіталу 500 до 1,000 злотих".

В КРАЮ ЛАЮТЬ УКРАЇНЦІВ, А ПЕРЕД ЗАГРАНИЦЕЮ ХВАЛЯТЬ.

ВАРШАВА. — В польській пресі кожного дня повно нападів на українців як нельояльних польських громадян. А Польська Агенція Телеґрафічна розсилає у тому самому часі звідомлення, що українці тепер дуже льояльні, що виразно „виреклися Гітлера" і складають поважні суми на оборону Польщі. Між іншим останній бюлетин Аґенції подає, що посол Володимир Целевич (той, якому у Львові відібрали право голосувати у міських виборах.—Ред.) зявив, що українці попиратимуть тепер польський уряд, „воліючи жити разом з поляками, ніж бути під німецьким протекторатом, що означалоб неволю". У звязку з тим і американська пресова аґенція подає, що українці в Польщі, що „мали перед двома місяцями сепаратистичні наміри" підбурені німцями, „уже тепер шукають самі зближення з Польщею і підписують польську державну позичку, бо завелися в німецьких надіях.

ДАЛІ ЗАКРИВАЮТЬ УКРАЇНСЬКІ ТОВАРИСТВА.

ЛЬВІВ. — Українська преса подає постійно день за днем новинки про дальші припинювання діяльности українських товариств. Цікаве, наприклад, таке, що в Тересівці, повіт Підгайці, замкнено читальню „Просвіти" тому, що хтось у громаді побив солтиса, а хтось убив війта. Доказів ніяких на членів читальні нема, але проте її таки замкнено з „огляду на небезпеку, спокій і публичний лад".

КАРАЮТЬ ЗА „НЕЛЬОЯЛЬНІСТЬ".

ЛЬВІВ. — Покарано польською адміністраційною владою три українські щоденники у Львові. Себто покарано по 100 зл. або 10 днів арешту тих, що підписують ґазету за те, що не поміщено згадки за імянини президента Польщі, Мосціцького. Прокуратор уважав це „протидержавною маніфестацією". Підсудні заявили через своїх оборонців, що такого присуду, ні такого домагання від преси ще досі не було. Ще ніхто досі не карав за те, що щось не було поміщене. Підсудні звертали далі увагу, що довгими роками велика частина польської преси демонстраційно не поміщувала ні слова згадки про день 11. листопаду, себто роковини польської держави. І ніхто за це не карав. Та все те не помогло. Присуд затвердив апеляційний суд, а далі вже не можна апелювати. Значить, присуд правосильний.

НЕ МОЖНА РЕКЛЯМУВАТИ УКРАЇНСЬКИХ ҐАЗЕТ!

ЛЬВІВ. — Ті, що перепродують українські ґазети в крамницях чи кіосках, не можуть цього реклямувати афішами. Їх здирають, а крамниці, що так реклямують продаж українських ґазет, бойкотують. На це звертає увагу українська преса.

ХОТІЛИ БИ ПІТИ СОВЄТАМ НА РУКУ.

ЛОНДОН. — Анґлія і Франція хочуть заручити Советам, що їм не треба буде йти боронити Польщу й Румунію, поки тих країв не буде боронити Анґлія і Франція. Та це не захоплює Совєти, бо вони тої думки, що тягар оборони таки спаде на їхні плечі. Тому хочуть, щоб Франція й Анґлія згодились боронити Совєти — в кожному випадку. Значить, що і в війні з Японією. Ось тут і сук справи.

SVOBODA ("LIBERTY")
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
by the Ukrainian Press and Book Company, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

З Канади нале-ить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ПОВЕРТАЄТЬСЯ ХВИЛЯ?

Наплив великого числа законодатних проєктів, звернених проти чужинців, себто ненатуралізованих іміґрантів, звернув нарешті належну увагу американського громадянства.

Першим кроком до цього було подання до публичного відома самого факту, що конґрес просто заливають проєктами проти іміґрантів. Якби не це, то громадянство просто нічого не знало би про проєкт Демпсія депортувати всіх чужинців, що пропаґують зміну американської системи правління; ні про проєкт Гобса, щоб віддати до концентраційних таборів усіх іміґрантів, котрих Америка відішле додому, а котрих приняття інші уряди відмовляються; ні про проєкт Старнеса, щоби позбавити всіх іміґрантів права до допомоги; ні проєкту Аронса, щоби позбавити іміґрантів більшости прав свободи; ні проєкту Гвечела, щоб зовсім здержати дальшу іміґрацію до Америки.

Коли це було вже звісне, зроблено другий крок. Почали ґазетярі, промовці й проповідники розглядати суспільне значіння всіх цих проєктів. Прийшли вони звичайно до переконання, що ці й тим подібні проєкти шкідливі для Америки, що вони грозять не лише самим ненатуралізованим громадянам, але й уже натуралізованим, ба навіть тут родженим.

Стали потім розкривати джерела цього роду законодавства. Прийшли до переконання, що цими проєктами автори стараються відвернути увагу американського громадянства від поважних внутрішніх недостач Америки й скинути всю вину за такі нещастя на чужинця, чи іміґранта. Як звісно, є це старий спосіб, якого нині залюбки вживають у ріжних европейських краях, а спирається він на людському забобоні, бо на людськім нахилі виладовувати своє невдоволення зо складних внутрішніх труднощів дорогою ненависти якогось чужого чорта. Цього чужого чорта просто проголошується винним за всі суспільні й приватні нещастя й, зложивши в цей спосіб на нього всі суспільні вини, віддають його на поталу, як старинні жиди робили це з бараном, на котрого вони складали символічно всі свої гріхи й посилали на Мертве море на неминучу смерть. Ось таким козлом відпущення мав би бути іміґрант, спершу ненатуралізований, а потім усякий іміґрант.

Розкривши це, здорова частина американського громадянства почала активно поборювати протичужинецькі проєкти, внесені в конґресі. Монтанський сенатор Морей виступив оноді на одній конференції у Вашинґтоні з промовою, в котрій назвав усі такі проєкти найповажнішою загрозою для громадянських вольностей в Америці й постарався, що конференція ухвалила резолюцію з закликом до конґресу поховати всі ці протиіміґрантські закони, а замісць цього ухвалити закони, які облекшувалиб іміґрантам добування американського громадянства. Нема що й казати, що цей рух може ще провалитися, якщо його не піддержать відповідними засобами всі, нщо розуміють небезпеку таких законів.

МУЗЕЙ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНИ

(Від власного кореспондента „Свободи").

Прага, в травні 1939 р.

Вже двацять літ має за собою українська еміґрація в Европі, вже двацять літ вона животіє, тиняється й поневіряється по ріжних европейських державах, а досі вона нічого тривкого не збудувала, ніякого рукотворного памятника собі не поставила. Мали ми свої уряди, своїх президентів і міністрів, своїх велитнів розуму й чину, мали навіть чимало своїх грошей — наші міністри й посли свого часу орудували міліонами й міліярдами! — та це все щезло без видимого сліду, мов те перекотиполе, що зникає, не знати де. Тільки могильні хрести на чужих цвинтарях нагадують про велику українську хвилю, що від р. 1919 прокотилась Европою, але хто ходить на цвинтар студіювати історію, чи пізнавати чужий нарід?

Щойно тепер, у двацять першім році українського вигнання, повстає перший приватний памятник української еміґрації, перший річевий доказ її уміння творити цінності. Це — Музей Визвольної Боротьби України в Празі, який за кілька тижнів відчинить свої двері й збірки ширшому громадянству, власному й чужому, щоб мовою своїх памяток пророчисто свідчити всім і кожному, як боровся український нарід за волю й державність, як жили й працювали його по всіх усюдах розвіяні діти по катастрофі та як у їх серцях не вгасав і не вгасає святий вогонь віри й надії на воскресення України.

Покищо на дверях Музею ще навіть нема таблиці, але досить переступний поріг, щоб відразу опинитись у своїй, рідній атмосфері. Скільки порогів доводилося впродовж останніх двацятьох літ переступати — а все це були пороги чужі, байдужі або й ворожі. Але це тут **своє, власне, рідне!** Вже це почуття наповняє серце давно не відчутим, майже забутим. Душа наче випростується, скидає з себе тягар двох мандрівних десятиліть, чужина лишилась за порогом, тут — ми вдома.

Як на дверях нема таблиці, так у кільканацятьох більших і менших салях обох горішніх поверхів ще нема повного ладу. Пакунки, образи, різьби, книги, часописи, реліквії, меблі — це все ще лежить, стоїть і висить, де і як попало, але з хаосу вже виступають головні обриси майбутнього розміщення збірок. Деякі салі в горішнім поверсі вже скоро будуть зовсім готові: меморіяльний покій, присвячений памяті Ст. Смаль-Стоцького, В. Біднова, В. Липинського та Ф. Щербини, колюмбарій з урною А. Артимовича, мистецький відділ із працями численних малярів і різьбярів української еміґрації, шафи зо зразками кераміки й деревовірізьби українських полонених із Раштату. Багато праці ще треба виконати, багато дечого ще треба впорядкувати, розвісити, розставити й розложити, бож усі збірки Музею містять понад 700,000 чисел, але директор проф. Д. В. Антонович не тратить рівноваги. Він сам робить рами, ліпить, нумерує, записує, розвішує, витирає, показує, пояснює, але до врочистого відкриття з кінцем червня все напевно буде готове й у найліпшім порядку. Він уже більші труднощі переміг.

„Як виникла перша думка про Музей?" — питаю проф. Антоновича.

„Це сталось у 1925 році, коли зліквідовано табори полонених в Йозефові, Німецькім Яблоннім та інші. Табори мали величезні архіви й збірки, які не сміли загинути. Отож ми їх перевезли до Праги. Потім ми дістали архіви й збірки з німецьких таборів, зліквідованих зараз по світовій війні (Зальцведель, Раштат тощо). Досить було, щоб утворилась якась збірна точка, як стали напливати інші матеріяли: архіви наших колишніх посольств і місій, архіви поодиноких товариств та осіб, приватні збірки й поодинокі речі".

„Деж ви це все примістили?"

„До р. 1929 ми були зовсім без помешкання. Тоді нам дало чеське міністерство закордонних справ кілька покоїв, та незабаром нас звідти викинули й ще хотіли наложити руку на наші збірки. Тут нам поміг американський земляк К. Лисюк, який нам давав по 300 долярів річно на помешкання".

„А як Музей спромігся на власну домівку?"

„Коло 1935 року нам стало ясно, що без власної домівки Музей не може обійтись. Збірок ставало все більше, а показати ми їх нікому не могли, бо все лежало в скринях або в пакунках. Почасті збірки й нищились. Наняти більше помешкання ми не могли, бо не мали стільки грошей, а колиб і мали, то вже краще булоб купити свій дім, щоб не збагачувати чужих людей. Отож ми постановили виписати всенародню грошову збірку на купівлю власного дому. Давали всі, хто скільки міг, помогла й американська Україна, тимчасом знайшовся підходящий дім і отсе ми у власнім домі".

„Чи маєж тепер Музей засоби для дальшого існування?"

„На жаль, ні. Ми дали за дім 235 тисяч корон і ще винні за нього 114 тисяч (приблизно 3 тисячі долярів). А дім треба втримувати, треба платити податки, світло, воду, якусь помічну силу. Хоч за збірки нічого не платимо й засадничо нічого не купуємо, хоч ціла праця над упорядженням і веденням Музею робиться „за спасибі", то всеж треба яких пару тисяч корон місячно, щоб утримувати Музей на ходу. Та ми оптимісти. Не мали ми зовсім нічого, а ось, хвалити Бога, маємо свою хату. Найтяжчу добу маємо за собою, а там якось добрі люди поможуть, що й далі не загинемо".

Оптимізму проф. Антонович справді має багато, й дійсність показала, що це дуже великий капітал, не менш цінний, ніж гроші. Коли оптимізм ще йде вкупі з невтомною жертвенною працею та з глибоким розумінням справи, то з нього виростають такі великі чини, як отсей Музей Визвольної Боротьби України. Та це не причина, щоб решта суспільства накладала всю працю й всю відповідальність на одну людину. Треба їй помагати.

Управа Музею, на жаль, тяжко пошкоджена смертю проф. Степана Смаль-Стоцького, який був її душею й керуючою силою, тепер розсилає запросини до видатніших наших людей по всіх землях української „діяспори", щоб вони прибули на свято відкриття Музею або іншими способами причинились до успіху щойно тепер поставленої на широку ногу справи. Цей заклик треба якнайгарячіше підтримати. Чи багато гостей прибуде на свято з інших земель чи навіть міст, це питання другорядне: для Музею буде далеко корисніше, коли гроші, призначені на цю подорож, будуть йому переслані готівкою. Але ще важніше, щоб люди й товариства, які не хочуть або не можуть особисто взяти участи у святі, словом і ділом причинились до дальшого втримання й процвітання Музею.

Нарешті маємо на чужині хоч одну „свою хату", де пануватиме „своя правда й воля". Виросла она з грейцарів, із нужденних сотиків, але тим більша честь належиться тим, що з тих ґрейцарів і сотиків зробили цеглини, а з тих цеглин поставили дім. Даймож їм змогу дім також утримати й достойно провадити.

М. Сивошапка.

ЖИДИ І МИ

Не думаємо в тій кортенькій статті писати якийсь трактат на жидівські, чи жидівсько - українські теми. Хочемо тільки заставити наше громадянство не легковажити собі жидівського питання, коли думаємо про наші визвольні змагання. На жидівство дивляться у світі всіляко. Тому не диво, що й у нас ріжно ставляться до жидівства. Одні вважають жидів за ворогів українства, а другі хвалять жидів як приятелів українців. Та, на нашу думку, як одним так і другим з нас потрібно **знати** жидів. Треба подавати до прилюдного відома, що жиди для нас роблять, чи проти нас, і що вони про нас думають, чи пишуть. Сліпе приятелювання, чи сліпа ненависть, не доведуть до нічого путнього. Ні одно ні друге не є ні в українському, ні також у жидівському інтересі. Бо до тих справ треба ставитись — розумно. А цього треба вимагати в першу чергу від тих, що претендують на імя „інтеліґентних людей".

Інше трактування цеї справи — це тільки шкода. І нiщо інше, а тільки шкода. Такою шкодою є між іншим і та стаття, про яку вже була згадка, а яку поміщено в часописі „Дас Ное Таґебух" (Парі-Амстердам Нефт 52 з 24. грудня м. р.). Видавцем цього часопису є Леопольд Шварцшільд. Стаття має заголовок „Ді нацьон дер Украіне". Подамо її зміст, щоб з самого нього пізнати її характер і її цілі.

Спершу знаначено в статті, що це є ще „спірне питання", чи українці творять націю. Зате можна багато сказати про їх „культурні досягнення". Якіж вони? Про це подає стаття таке: „Про українські культурні досягнення історія не має що багато сказати. Але зате мають українці безперечно за собою такі чини, які забезпечують їм почесне місце в ґалерії предків 3-го німецького Райху. Бо українці винахідники погромів, орґанізованих жидівських масакр східнього ґатунку".

Далі автор перечисляє ці „погроми", починаючи від Павлюка і Хмельницького, а кінчаючи новим „погромником", Петлюрою... Причім автор з подякою згадує татарів, які... рятували бідних жидів від козацьких варварів. Ненависть автора проти українських „погромників" така велика, що він дивується, як іще сміє в Києві стояти памятник Хмельницькому... Натяк, як бачимо, звернений мабуть до співвизнавців автора, до большевицьких комісарів, щоб вони зрозуміли, про що йде.

Про визвольну боротьбу України в минулім, про Богдана, Мазепу й інших, висловлюється стаття з потуранням, як про щось таке, що мало варте уваги... Автор оповідає з невкритою симпатією, як Петро „Великий" — „міт Мазепа Шлюс ґемахт ґатте".

В Галичині автор теж не бачив ніякої боротьби українців за свої національні права. Українці були просто „послушні піддані Габсбурґів". Між українцями і москалями властиво нема ніякої ріжниці, навіть уелці в Анґлії або бретонці у Франції більше є нацією, ніж українці — твердить автор. Правда, був старий Київ, його блискуча культура, його великі чини, але „з Україною — рішає ця жидівська ґазета — все це не мало нічого спільного".

Переходячи до новітньої історії України і згадуючи про революцію 1917 р., коли на руїнах царату повстала самостійна Україна, автор статті вважає все це за гумбуґ. Він кпить собі навіть з українських соціялістів за те, що вони дали тоді жидам культурно - національну автономію!

Переходячи до теперішньої Галичини, до постулятів українців під Польщею, часопис це все висміває і запевняє, що ніхто в Польщі українцям автономії чи самоврядування не дасть, бо „чиж існує хочби якась правдоподібність, що українці потраплять самі рядити собою?"

Українське представництво у Варшаві, на думку цеї ґазети, не було ніяким представництвом, а збираниною людей, які не знають самі, чого хочуть. Взагалі ціла українська проблема обабіч Збруча це німецька вигадка, це вигадка Гітлера, баґателя, над якою взагалі ні одна держава, в якої склад входять українці, поважно застановлятись не збирається...

Ось і зміст цеї статті. Полемізувати з нею? Обурюватися? Збивати нісенітниці? Хтоб тим займався... Не про це йде. Йде про інформацію. Йде про зазнайомлення нашої читаючої публики з подібними „статтями", які постійно зявляються на шпальтах жидівської преси...

Жиди завжди обурюються, коли хтось обвинувачує за вчинки чи політику певної жидівської ґрупи все жидівство. Так наприклад жиди обурюються, коли все жидівство обвинувачують у большевицьких симпатіях. Але для свого вжитку жиди часто не церемоняться, о б к и д а ю ч и брехнею цілий нарід. А так є з історією „погромів". Так є з „гітлеризмом" і з Великою Україною як „вигадкою Гітлера".

В політиці треба кермуватися не доґмами, а фактами. А факти треба студіювати і не замикати на них очі. Один з таких маркантних і неосамітнених фатів є ось таке наставлення до нас, про яке говорить стаття згаданого жидівського часопису.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Нюбурipорт, Масс. — Гром. Іван Буцяк зложив для Січовиків з Карпатської України $5.

Микола Костомарів.

КУДЕЯР

ІСТОРИЧНА ХРОНІКА
В ТРЬОХ ЧАСТИНАХ.
Частина третя.

(80)

— В царя Івана — сказав Кудеяр — вояки відправлені в Німеччину, а сам він лишився з небагатьома людьми. Виміркуємо час відповідний, нападемо на нього, скинемо, а царем буде Володимир Андрієвич.

— В царя два сини, — сказав Шашков. — Колиб вам і успіх був, скинулиб ви царя Івана, то не Володимира Андрієвича, а царевича Івана, старшого царського сина, земля поставить царем.

— Він такий сам мучитель буде, як і отець: земля поставить царем Володимира. На тім у нас згода стала з земськими боярами.

— Від земських бояр — сказав Шашков — ми того не чували, а колиб і земські бояри нам то сказали, то ще треба би подумати. Ні, ми з вами не йдемо і до ваших намірів не пристаємо.

— То щож, сказав Кудеяр, — хочете з нами битися?

— Хочби й битися, коли хочеш, — сказав Шашков.

— Битися, битися! — закричали путивляни, вхопивши за рушниці, але з лісу вискочили опришки, вистрілили і за одним разом положили пять мужа.

З цього боку розбишаки стали стріляти в путивлян і також ранили кількох людей.

— Стійте, — закричав Шашков — перестаньте стріляти; ми пристаємо до князя Володимира Андрієвича.

— Пристаєте? — сказав Кудеяр. — Пристаєте з конечности, коли побачили, що в нас є сила.

— Так, тому й пристаємо, — сказав Шашков. — Я тобі перше сказав, що колиб у князя Володимира сила була значно більша, то інше діло булоб... Сам скажи, ти чоловік розумний: чи можна так усьому повірити, що хто скаже? Я з рязанських: цар Іван забрав у мене добра, що були мої здіда-прадіда і взяв добра в оприччину, а мене переніс у Путивль. Я сам скривджений, а ти говориш: з конечности пристав? Не хотів приставати тому, що не повірив тобі, а тепер вірю, коли бачу, що в тебе сила є.

Кудеяр роздав часть плати піддавшимся путивлянам і обіцяв решту виплати після ограблення каравани.

Шашков сказав:

— Будуть новосильчани за караваною йти; чи не вислав би ти мене наперед, я би почав намовляти їх, щоби пристали до Володимира Андрієвича; не булоб даремного проливу крови, як між нами трапилося.

— Ні, — сказав Кудеяр — так за свіжа тобі довіряти ще трудно. Ми засядемось у корчах і нападемо на новосильчан ззаду, перепустивши їх за караваною. Пристануть до князя Володимира — добре, а не пристануть — битися будемо.

На ніч опришки розложилися коло самого шляху. Шашков прикликав до себе юрбу путивлян і сказав:

— Коли засне та зволоч, сідайте мерщій на коні і разом зо мною втікайте. Треба дати знати в ріжні городи, в Путивль, у Рильськ, у Болхів... Діло не пусте, на царя-повелителя йдуть війною, другого царя ставити хотять! Коли ми встигнемо переловити їх, буде нам від теперішнього царя нагорода велика і певніша ніж від того, котрий ще не царював.

По неволі путивляни згодилися з ним. Деякі зараз повідомили про той намір Кудеяра.

Кудеяр сказав це Окулові, Урманові, Товченому та велів їм удавати сплячих і бути все на поготівлі.

О півночі Шашков, думаючи, що всі сплять, зірвався, сів на коня; путивляни, що лежали коло нього, скочили за ним на коні, помчалися в поле, та нараз поза ними розлягся оглушаючий крик — громада розбишак була вже на конях і гналася за путивлянами. Кудеяр летів попереду, настиг Шашкова, хватив його за рамя і звалив з коня.

— Вяжіть його, — кричав він.

Путивляни втікали; розбійники доганяли їх і били; кілька полягли на місці, кількох зловлено живцем, кільком удалося втекти дальше, але на приказ Кудеяра опришки пігналися за ними і били їх.

Кудеяр притащив звязаного Шашкова в табор. Раннім ранком зібралася громада. Кудеяр заявив, що Шашков за свою зраду гідний того, щоб його живцем спалити на вогні.

— Суд справедливий! — закричали всі.

Розложили вогонь і положили на нього Шашкова.

— Умру за великого царя, — кричав він — умру за правду! Бог милосерний прийме мою душу, а вас, злодіїв, покарає.

Спійманим путивлянам відрубали голови.

Годину після тої розправи розбишаки побачили йдучу каравану і станицю новосильчан, що проводила її ззаду. Каравана складалася з багатьох вючних коней і колесниць, до котрих були припривязувані за шиї полонені німці і чухни, таксамо як у тій каравані, яку Кудеяр зустрів, вертаючися з Криму.

Розбишаки поділилися на дві половини: одна їхала верхи просто на стрічу каравані, друга скрилася в кущах, маміряючи кинутися на новосильчан ззаду. Новосильчани, видячи їдучих прямо до них їздців, думали, що то путивляни і рильчани.

Каравана минула їздців. Розбишаки перепустили її і стали лицем в лице перед новосильчанами. Зза кущів вискочили удальці: і кінні і піші націлилися в новосильчан.

Новосельчани перепудилися несподіваного нападу.

— Битися, чи миритися? — кричав Кудеяр.

(Дальше буде).

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

Пане касієр Чемериз! Ранені Січовики ждуть на ліки!

У Філядельфії є Комітет Допомоги Карпатській Україні. Сходилися люди на наради, складали жертви, збирали і висилали. Цеж буде держава! Ріжним людям ріжне було в думці й у серці. Але — допомога збиралась. І це тут найважніше. Та сталося так, що Карпатську Україну загарбали мадяри. Ті, що зо щирого серця дбали за Карпатську Україну, бачили тепер тільки — калік, ранених геройських Січовиків, сиріт чи тих, що мусіли втікати, бо їм грозила смерть. І. очевидно, заявилися за те, щоб їм усім післати зараз якусь поміч. Зібрано понад $300. Треба їх вислати. Зійшовся Ширший Комітет і радить раду: куди, до кого і на чиї руки вислати? Звязку нема. І нікого не знаємо. Одні кажуть, от „Обеднання" вже вислало давно $2,000, а другий раз $5,000, то й знатиме, куди вислати і наших $300. Ще й посвідку дістанемо, і то на цілу суму, і просто — до Філядельфії. Та „дипльоматія" в крик. Але розважні й спокійні люди перемогли. Рішено вислати гроші через „Обеднання". Та на зборах не було касієра п. Т. Чемериза. Другого дня по зборах і рішенні ідуть до п. Чемериза і повідомляють його про ухвалу. Та п. Чемериз ні грошей не хотів вислати згідно з ухвалою, ні відповіди не дав. Казав, що відповідь дасть пізніше. Ждуть на неї, а її нема. Скликають збори екзекутиви. Являються і „дипльомати". І жадають, щоб екзекутива змінила ухвалу Ширшого Комітету. Переконують, що так не можна робити. Тоді п. Чемериз передає чек на суму $304.-85, але виписаний на імя предсідника, д-ра В. Ґалана, який з тим не погоджується і каже виписати чек на „Обеднання" так, як було ухвалене. Тоді п. Чемериз заявляє, що не випише чека на „Обеднання" і уступає з членства і касієрства Комітету. Ось так тепер: чек знищений, касієр уступив, а гроші в нього. І оголошує в „Америці" з 6. травня б. р., фінансовий звіт Комітету, в якім заявляє, що він при свідках передав гроші д-рові Ґаланові чеком ч. 1645 і перестав бути членом і касієром Допомогового Комітету.

Люди далі просять п. Чемериза за гроші, а він каже, що гроші віддав, хоч знає, що чек подерто. Очевидно, що кожна людина, що думає по громадянськи і орґанізаційному, погоджується з д-ром Ґаланом, що як предсідник вимагав від п. Чемериза, щоб виконав те, що ухвалив Ширший Комітет і що він обовязаний виконати. Це він, що займає становище фінансового секретаря в фінансовій інституції, повинен краще знати від кого іншого, як треба поводитись у таких випадках і як точно треба виконувати ухвали, коли йде про орґанізаційні чи громадські гроші. Здивує певно кожного, хто читав згаданий звіт п. Чемериза в „Америці", коли в тій самій „Америці" підписується п. Чемериз під комунікатом, в якім накликається до згоди, до порозуміння, яким скликується наради в справі згідливої акції для фінансової допомоги жертвам Карпатської України. Чи це не виглядає на глум? Чи може хтось повірити, що з таких нарад з такими людьми як п. Чемериз враз з „дипльоматами" може щось вийти, коли робиться ось такі речі з громадськими грішми, яких ще досі не годні діждатись ранені Січовики, для яких вони призначені?

Степан Слободян.

В ІТАЛІЇ ПРО УКРАЇНУ

(УПС. Рим.) Місячник „Військового Ґеографічного Інституту" в Фльоренції, **„Л'Універсо"**, Рік XX. ч. 4, квітень 1939, XVII, містить розвідку проф. Лео Маніно п. з. **„Українська кольонізації в східній Азії"**. Випущено її й окремою брошурою, великого формату, на прегарному папері (19 ст. друку з 15 образками та 2 мапами розміщення українців в Азії).

Автор подає історію кольонізації Далекого Сходу, насвітлюючи її багатим статистичним матеріялом. Зокрема зупиняється над суспільно-політичними причинами українського еміграційного руху, подає характеристику української кольонізації та історію культурно-освітнього й політичного розвитку української далеко-східньої кольонії. Багато місця присвячує автор політичній боротьбі українців Зеленого Клину від 1917. р. по сьогодні. Про значіння тої української кольонії автор говорить таке:

„Політично-військове значіння, що його завтра зможе мати ця українська меншість у Манчуку і на советському Далекому Сході, дійсно велике, і, без сумніву, Японія це дуже добре відчула. Українська акція в Манчуку спрямована нині для вдержання та підсилення всіх можливих звязків з українським населенням советського Далекого Сходу, яке завтра зможе значно вплинути на розвій японської експансії на ті землі. Бож не треба нам забувати, що військові бази Владивостоку, Благовіщенська й Хабаровська в цілості оточені територією з великим відсотком українців. Цей „клин" компактно занятий українським населенням, більш розвиненим культурно і ліпше зорганізованим соціяльно від інших етнічних груп советського Далекого Сходу, становить, разом з Японією й Манчуком, одну з життєвих сил для відбудови географічної мапи центрально-східньої Азії".

(УПС. Рим.) Місячник „Іль Ляворо Поліґрафіко" з березня 1939. р. містить статтю п. Люіджі Контіні п. з. **„Арте Ґрафіка Україна"** („Українське графічне мистецтво").

Автор між іншим пише таке: „Перед українськими мистцями повстало по короткій перерві повоєнних років та самостійности їхнього краю подвійне питання. Перше універсального характеру, наскільки воно обіймало всю їхню діяльність як мистців та патріотів. Друге особливого характеру, наскільки воно вязалося з їхніми можливостями та відповідними вимогами. Яка зпоміж таких численних ділянок мистецтва моглаб дати українцям можливість виявити назовні їхні здібності, вдержати горіння їх національного запалу й висловити їхні почування так, щоб пізнало якнайбільше число земляків, та дозволилаб гуртові мистців видобути з власної діяльности засоби до життя? Ґрафіка, що завдяки удосконаленню й продукції теперішніх технічних середників надзвичайно збільшила свої можливості обороту й масового поширення, була найдогіднішою цариною діяльности для українських мистців", які зуміли витворити на цьому полі „дійсно глибокі й вартісні праці", що їх автор мав нагоду оглядати й подивляти на виставі української ґрафіки в Римі в червні 1938. р. Автор докладно оповідає про цю виставу, подає коротку характеристику творчости українських мистців, підкреслюючи традиційність, оригінальність та однородність напрямних їх творчости.

(УПС. Рим.) „Л'Европа Орієнтале", річник XIX ч. IV, за березень-квітень 1939. р., двомісячний журнал „Інституту для Східньої Европи" в Римі, містить рецензію проф. Л. Сальвіні на „Чотири Щаблі" — Збірник східньо-української прози. (Видання „Укр. Слова", Париж, 1938. р.) Її вже надрукував був тижневик „Меридіяно ді Рома" під заголовком „Одна українська антольоґія", про що ми вже свого часу подавали до відома українському громадянству.

КОРОЛЬ ФОТОГРАФОМ

Анґлійський король Юрій Шестий і королева Елисавета на покладі корабля „Емпрес оф Австралія". Король фотоґрафує англійський воєнний корабель „Ріполс", що вартував якийсь час королівський корабель. (Радіова фотоґрафія).

ЧЕТВЕРТА НАПРАВА ТІЛА ЛЕНІНА

Згідно з повідомленням „Правди", дістали професори Збарський і Сідельніков „почесну нагороду" за свої винятковї праці при консервованій мумії Леніна. Польська преса пише з цього приводу, що тіло Леніна реставрують уже вчетверте, бо, не зважаючи на найбільші старання та ледову температуру, вдержувану круглий рік, тіло творця комунізму розкладається все більше. Вперше його забальсамував проф. Коновалов, якого розстріляно разом з Пятаковом та іншими в 1937 році. Але, не зважаючи на те, що мозок та внутрішні орґани було усунено, розкладання почалось уже в 1925 щоці, отже 18 місяців по смерті. Операцію було доручено після цього німецьким спеціялістам, що прибули окремим літаком та мусіли клястися перед початком роботи додержувати обсолютної таємниці. Але заграничні вчені мали небагато більший успіх ніж їх московські колеґи, хоч їх твір і витримав понад 5 років. У січні 1930 року відвідувачі мавзолею помітили, що обличчя мумії швидко чорніє, наслідком чого вступ до мавзолею був заборонений. Цього разу взялися самі медики чеки за роботу. Вони розповсюднили передусім чутку, що розкладання тіла спричинили ґази, які виходять зпід мавзолею; потім вони взялися за роботу. Коли мавзолей знову відкрито, публика могла ствердити здивовано, що тіло справді „відновлено" та що обличчя набуло свіжість, якої воно не мало ніколи й за життя. Колиж разом з тим зник у Петрограді робітник Путилівської фабрики Волков, який був настільки подібний до Леніна, що грав звичайно його ролю в історичних фільмах, то публична опінія повязала ці два факти. Коли Волков не знайшовся більше, то в СССР поширилось переконання, що це його тіло завдяки заходам лікарів ҐПУ лежить у мавзолею на Червоній Площі. Останні відомості доводять, що лікарі політичної советської поліції були більш досвідчені добувати трупи ніж їх консервувати, і тіло Леніна (чи його наступника) почало виявляти наново ознаки розкладання. Буде видно, чи професори Збарський і Сідельніков будуть мати більше щастя в їх роботі, ніж їх колеґи, розстріляні за те, що зробили її зле.

РОСТИНА, ЩО ЇСТЬ ПОВІТРЯ.

Кожна травичка, кожне дерево не тільки корінцями втягає собі поживу, — втягає також і зеленим перцем або листочками. І власне листя більше втягає в ростину поживи, як коріння. А звідки? З повітря. Можна сказати, що ростина їсть листям повітря. Та всього того, що в повітрі знаходиться, ростині непотрібно. З повітря ростина втягає в себе тільки вуглевий двокис, розділює його в собі на чистий вуглець і на кисень, і вуглець залишає собі як поживу, а непотрібний кисень викидає з себе назад у повітря. Значить, що і ростини дихають, але видихують з себе не вуглевий двокис, тільки кисень. А людина видихує з себе вуглевий двокис, залишивши в собі кисень як поживу та очищувач крови.

ХЛІБОРОБСЬКА ПРАЦЯ НАЙЗДОРОВША.

Американські часописи доносять, що минулого літа Генрі Форд, американський автовий магнат, заложив 400-акрову фарму й набрав на неї до праці 59 перших-ліпших набраних з вулиці безробітних молодих хлопців від 17 до 21 року життя й поробив їх своїми спільниками. На фармі хлопці садили ярину, працювали на свіжім повітрі та взагалі виконували всю господарську хліборобську роботу. В осени попродали свої продукти й грішми поділилися, відрахувавши до найменшого цента всі належні розходи. На зиму кожний з них дістав працю в Фордових фабриках у Дітройті. І кажуть, що тепер багато з тих хлопців тужать за фармою й заявили намір з весною йти знов працювати на фармі. Краще їм, кажуть, заробити начисто 2 доляри на день на фармі, працюючи на свіжім повітрі, як заробляти у фабриці в місті по 6 долярів денно. Багато з тих 59 хлопців за 6 місяців праці на фармі набули ваги тіла від 15 до 20 фунтів.

Рода-Рода.

ВІЙНА

(Образок із Галичини з 1916. року).

Спасів невеличке село на схід від Сокаля. На однім сугорбі стоїть двір і погорілий фільварок, власність старого дідича-професора університету у Львові. До парку притикають багна. Воно так звичайно буває на сході: багатство та злидні живуть собі побіч, а болото поміж них втискається, іноді і парк заливає. А побіч світового бувальця живе собі його сусід, безпросвітній мужик.

По тому боці баюри — монументальна греко-католицька церква, побудована із селянських жертв.

А поміж цими двома світами: між польським двором і греко-католицькою церквою — лежить собі над баюрою українське село з глини та соломи.

Зупинившись коло двора, позлізали всі штабові офіцири з коней. Перший привіт віддав наш ґенерал власничці двора, а перше питання санітетського начальника було в справі хорих. Тут і мельдує йому підпоручник станиці, що в селі пять хорих, а всі на холеру.

Пополудні починається охоронне щеплення, зливають усе вапном, прочищують обійстя. Насамперед щепили селян, що жили разом із хорими, а на другий день, як прийшла етапна команда, щепили інших мешканців села.

Ось стоїть собі на подвірі тупоумний, кошлявий хлопчина та крутить у руках капелюх... Видно, щось сказати хоче, одначе боїться і мовчить. Коли його питаються, по що прийшов, белькоче: „Каська мене післала".

— Хто це: Каська?

— Ну, Каська!

— А чого ти прийшов?

Він довго шукає слів, щоб сказати своє просте речення: „Мої мама вмерли".

— Нині?... А від чого?

— На холеру! — відповідає хлопчина. — Каська мене післала.

За пів години зявився старший штабовий лікар на обійстю одної з найменших ліпянок Спасова, далеко за селом. Хоч селянські хати це не панські палати, всеж спасівські ліпянки соромляться своєї нужденної товаришки, що її загнали злидні в болото — в якому вона і потопає. Назустрічі лікареві вибігла з дверей хатини невеличка дівчинка. Соломяно-русява, з веснянками на лиці, кирпатенька, в завеликій юбці.

— Слава Ісусу Христу! — сказала та кинулась на стрічу штабовому лікареві.

— Нарешті послухали мене драбуги! — Тут вказала вона на двох селян, що стояли позаду своїх фір, і рішучо говорила: — Нічого вам не дам! Шандарі казали вам маму вивезти... А дотого тепер війна, один другому помагати мусить. Чи вам не стидно, що шандарі вас мусіли наганяти...

Селяни збентежено глянули на лікаря, вдарили батогом коні та спровола виїхали з обійстя.

Каська знову звернулася до штабового лікаря: „Я казала їм, що шандарі приказали... інакше..." і вона заплакала. А втираючи червоні від плачу очі, сказала: „Інакше не вивезлиб вони моєї бідної мами з хати. Я, я мусіла їм помагати, бо вони боялися винести мерця".

Почувся крик дітей. Каська сердечно відізвалася в сторону дверей:

— Я знаю, ви голодні, хочете їсти юшку, та почекайте, поки наша матінка зайде в небо, а тимчасом моліться за нею! — До лікаря: — Правда, пане докторе, ви пришлете нам санітетів? Я сама прошу вас. Ми все... тільки я не знаю, як то називається... зробимо, що нам скажуть. — А звертаючись до брата, до того придуркуватого, вайлуватого хлопчини, говорила: „А ти йди на пасовисько та позаганяй корови додому, а потім гуси!" — До лікаря: „Чи солому всю спалити? Дурні діти бавляться водно на соломі, а потім розхоруються. Чи не можнаб нас усіх рівночасно защепити, пане докторе? Воно, правда, болить, та бодай хоронить від лиха". — Знову в сторону хатини: „Ходіть діти! Пан доктор є тут і хоче вас бачити, чи всі здорові". — До лікаря: „Найменше щось мені горячкує. Воно ввесь час спало коло мами, так, що прогнали його не було сили. Кричу: „Забирайся, мама хорі: вмре!" Та що робити було з бахуром? Не послухає!"

І Каська насилу ковтає сльози: „Бідні мама як вмирали, пригортали нас усіх до себе востаннє".

Нараз Каська біжить до хати; ніяково їй плакати перед чужим паном.

Тимчасом надійшов санітарний капраль: Ніс: риж, чай, цукор, смалець і інші харчі, що їх запопадливий штабовий лікар замовив в інтендантурі. Тимчасом чотири вояки відчищують хату, згідно з приказами капраля — все мусить бути вільне від зарази, діти, домашня посудина, солома й уладження.

Та яка там домашня обстанова у бідаків? Зовсім пристосована до цієї нужденної ліпянки. От найкраще булоб, колиб хатину з усіх чотирьох углів нараз підпалити...

День пізніше. Каська в хаті сама собі господиня. Відтепер, хоч вона маленька, тринацятьлітня дівчина — стає господинею. Вже спокійніша. І розповідає лікареві про свої хатні справи.

— Ми багато зазнали нещастя. Дві гарні корови сховали ми в лісі, та козаки знайшли їх, і Павла... — себто хлопчину-брата — і Павла тяжко побили. Від того часу він не той став — устаткувався, тільки від удару в голову навіжений став. Правда, гопки витинати відхотілось йому... Вкінці дали нам москалі квиток на вісімдесять рублів, мама мусіли підписати їм квітанцію, та ми дістали всього сорок рублів.

— Щож робить хора дитина? — питається лікар.

У відповідь Каська приносить в одній хвилині дитину і ставить перед лікарем. — Богу дякувати, їй вже ліпше.

— Каська, я голодна — квилить дитинка.

— Погоди, Марисю, зараз буде юшка, тиж бачила, як кипить. — І Каська відсуває набік дитину, а сама далі неструджено лепече:

— Я зварила дітям чай і риж і молоко з цукром, та їх не нагодуєш нічим. На якийсь час вистане нам їди. Та що буде далі? Тато в Америці. Передтим звичайно присилали нам гроші. Чи не можна би до тата туди зателеграфувати?... Мені здається, що ні — бо то війна йде і на морі, а Америка за морем. Коли тут були ще москалі, тоді можна би було зателеграфувати, бо москалі союзники з англійцями... Мама мали багато грошей між людьми, більше як пятнацять ринських. Ба, та чи мені віддадуть гроші наші довжники? Малій дівчині не схочуть повернути довгу.

— Поговори з війтом.

— Він один із тих, що їх забрали жандарми. От, колиб вельможний пан поговорили хоч одним словом із жандармами. Це помоглоб. А пятнацятьма ринськими можна перетягнути зиму. Шмаття маємо досить — по небіжці мамі. Щось збіжжя призбиралося з поля — я та Павло знесемо його додому. Тимчасом Маруся буде доглядати хати і дітей, а Матвій худобу та гуси. Зрештою їх припильнує і сам один наш Брисько. Знаєте, пане, тільки не можна тратити віри, а вже воно якось буде. Таж у світі є ще й бідніші люди, ніж ми, а не тратять надії.

ЦИБУЛЯ СВЯТОЩАМИ БУЛА.

У старинних египтян цибуля була не тільки у великій пошані. Єгитяпни цибулю святою ростиною вважали. А чому? Тому, що египетські вчені досліди були, що цибуля має лікувальну вартість. А тепер і наші вчені довідалися, що цибулю можна вживати як лікарство.

ІЗ ПАНЩИННИКА СЛАВНИЙ РІЗЬБАР

У селі Колодієві, недалеко Войнилова в Галичині, за панщини ще жив Олекса Швачук. Сумне і гірке було життя Швачука. Син селянина-панщинника і сам мусів робити панщину на пана. Зпочатку пас панські свині, пізніше дістався на службу до двора та і там не жилося йому добре. Коли Швачук був пастухом, то на паличках витинав ножиком ріжні звіринні голівки; коли був у дворі, наслідував ріжні речі з портретів і різьб, які то у дворі, то в церкві або костелі надибав.

Припадково зазнайомився зо сницарем (різьбарем) Кречковським із Підгаєць, коли той в якійсь церкві мав робити престіл. Це знайомство вистало вже, щоб Швачук видосконалився у різьбарстві: сам уже вирізував і витинав фіґури, статуї і т. ін. ріжної величини з дерева. Аж прийшов щасливий 1848. рік. Швачук із невільничого підданого став вільний. Перші свої кроки спрямував до Львова, де невідомо у котрого з різьбарів учився якийсь час. Колиж ця наука не відповідала врожденій буйній уяві Швачука, покинув свого вчителя, виконував поменші роботи та вдержувався з бідою з праці власних рук.

І в тую то пору припадає романтична мандрівка Швачука по світі; з місця на місце, від церкви до церкви, від замку до замку, від двора до двора, не минаючи і селянських хат і пустинників-монастирів блукав Швачук по краю з долотом у руці. Знав майже всі відпустові місця в Галичині та в Польщі, славні замки і міста, Почаїв, Ченстохову, Вавель. І що де мистецтво створило великого і славного — це Швачук у прикметний собі спооіб зрозумів, відгадав. Так то літа мандрівки були для Швачука літами науки, захоплення і щастя. Раз коли вже багато престолів і царських воріт у ріжних місцевостях вирізьбив, задумав вернутися до рідного села. Дорога випала йому на Галич. Тут у старому замку зазнайомився з якимсь чоловіком, що пильно приглядався до вязань і вижолоблень камяних, які ще заховалися в замку. Після кількох слів звичайної гутірки заприязнилися оба мандрівники і відтепер стали щирими приятелями. Невідомий нам мистець-різьбар із Галича вмів оцінити нашого Швачука і цьому невідомому нам багато Швачук завдячує з гармонійного видосконалення свого таланту. Бо той мистець із Галича далекі відвідував країни, а в чудовій Італії, у столиці мистецтва, провів багато літ. Вкінці мистець із Галича, оставивши чимало гарних річей по собі, вирізьблених по ріжних святинях із каменя та дерева, вмер тихий, невідомий у краю. Швачук знову остався сам у світі тихий, сумний і без претенсій, як і його приятель і учитель із Галича. Одначе не втратив на енергії в праці і неструджено працює по святинях.

Пізніше Швачук зазнайомився з малярем графа Яблонського Феліксом Беджицьким і коло 1867. року працював з ним по церквах і костелах. Швачук різьбив, а Беджицький малював і позолочував. М. ін. виконали так престіл у Поморянах.

ІНДІЯНИ-СТУДЕНТИ

В Інституті Гаскела в Лоренсі, Канзас, найбільшій індіянській школі в Злучених Державах, вибрано недавно голову студентів і голову студенток. Першим вибрано Ґрейдія Роберса, чистокровного індіянина з племені Чекто в Оклагомі, а другою Луелу Ґравндс з племені Семінолів, теж в Оклагомі. Між ними начальник школи, Ворен Сполдинґ.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ДЖАНСТАВН, ПА. Місячні збори Бр. св. Арх. Михаїла, від. 11., відбудуться дня 21. ц. м., в галі церковній на Вудвіл, зараз по Сл. Божій. Проситься всіх членів прийти і вирівняти свої довги, бо домашня каса вже порожна і уряд буде вами примушений вас суспендувати, тож щоби пізнійше не було нарікання. — Т. Волощук, секр.

МАГАНОЙ СИТІ, ПА. Мітінг Тов. Запорозька Січ, від. 305., відбудеться в неділю, 21. травня, зараз по Сл. Божій, що скінчиться в 10. годині рано. Проситься всіх членів прийти і вирівняти свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані, бо відділова каса не є всилі більше засилати вкладок за членів. Кожний член нехай прийде на мітінг з новим членом, бо Батько-Союз є усім ревним батьком в критичнім стані. — П. Гентош, секр.

РАРІТАН, Н. ДЖ. Місячні збори Бр. св. Арх. Михаїла, від. 332., відбудуться в неділю, 21. травня, в годині 2. пополудні, в галі У. Н. Дому, 10 Колфакс ул. Всі члени обовязані були на цих зборах. На цих зборах буде виплачена чеками дивіденда від У. Н. Союзу. Проситься членів прийти на збори й вирівняти свої довги. — Еміль Балицький, пр.; Михайло Венґрен, кас.; Петро Причка, секр.

WILLIAMSTOWN, N. J. There is a association meeting of the U. N. A. branch 307., to be held Sunday, May 21, 1939, at 1 o'clock in the afternoon. — Joseph Arkatyn, Secr., 252 Blk. House Site, Williamstown, N. J.

ОЛИФАНТ, ПА. Місячні збори Бр. св. Кирила й Методія, від. 86., відбудуться в неділю, 21. травня. зараз по Сл. Божій, де звичайно. Проситься всіх місцевих і позамісцевих членів прибути на ці збори, бо є важні справи до вирішення, як рівнож будеться виплачувати дивіденди чеками. Длятого кожний член мусить сам бути присутній на цих зборах. — Секр.

ВЕСТ ІСТОН, ПА. Місячні збори Тов. ім. Богдана Хмельницького, від. 137., відбудуться в неділю, 21. мая, в годині 2. пополудні, в церковній галі. Просимо всіх членів прибути на збори, бо є важні справи. Також просимо довгуючих членів прийти та вирівняти свої залеглости. Члени, котрі будуть на зборах, отримають чеки-дивіденди від У. Н. Союзу. Секретар не буде нікому тих чеків носити до дому. — Ф. Сагатий, пр.; М. Підгайний, кас.; С. Колодруб, секр.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. Місячні збори Тов. Зап. Січ, від. 206., відбудуться в неділю, 21. травня, в годині 1:30 пополудні, в церковній гали на Вест Скул ул. Проситься всіх членів прибути на ті збори точно, бо на тих зборах бдуеться роздавати членам чеки як дивіденду за цей рік від У. Н. Союзу. — Іван Кокольський, секр.

У суді.

Суддя, проголосивши присуд, звертається до обвинуваченого:

— Від цього присуду можете внести рекурс, або зректися цього.

— То добре, пане суддя, то я зрікаюся присуду.

Ощадний.

— Антоне, можеб ти позичив мені трохи грошей?

— Дуже радо, але я маю тільки доляра, а не хочу його зміняти, бо як тільки зміняю гроші, то вони зараз мені розходяться.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Поміч жертвам мадярського дикунства.

В неділю, 16-го квітня б. р., односельчани села Костарівці, пов. Сянік, уладили забаву „Спільне свячене", де на пропозицію гром. Іл. Гупала присутні гості зложили на руки пані А. Філь і пані К. Соболевської $12.80. П. Маюк дав $2. По $1 дали: Іл. Гупало, К. Верескля, Т. Гнат, І. Ковалко, А. Андрусин, Катеринюк, В. Дичко, А. Кулявий, Д. Курник, П. Філь; пані А. Курляк 50 ц.; дрібна жертва 30 ц. Разом $12.80, які вислано в призначене місце через Обєднання. Гроші передав

П. Задорецький.

ШІКАҐО, ІЛЛ.

На ранених Січовиків і втікачів з Карпатської України.

Громадяни укр. прав. парохії св. Петра і Павла в Шікаґу, на Бориcайд, на заклик свого пароха, щоб кожний жертвував свій одноденний заробіток на поміч раненим і втікачам з Карпатської України сповнили свій патріотичний і християнський обовязок і такі жертви зложили. Правда, ще не всі, але є надія, що за тими, що зложили, підуть інші. Бо наші громадяни завжди оказувались щирими патріотами і на добрі цілі не відмовляли помочі. Досі на ту ціль зложили: о. П. К. $10; по $7: Ю. Небор, І. Буряк (з Пулман); В. Табінський (з Геґвиш) $5; по $1: В. Грицькевич, А. Оват (з Пулман). Разом $31, які вислано через Обєднання на призначену ціль. Жертводавцям належиться щира подяка.

За парохіяльний уряд: **о. П. К.**

САВТ ПЛЕЙНФІЛД, Н. ДЖ.

Збірка на народні цілі.

Жіночий кружок сестриицтва Преч. Діви Марії в Савт Плейнфілді зладив несподіваний вечерок 5 травня ц. р. з приводу цього, що одна із членниць, діяльна місцева громадянка, пані Юлія Шарик, віддає замуж свою доньку Олю. Панна Оля вихована в наскрізь українському дусі, володіє в слові і письмі українською мовою, належить до місцевого українського молодечого клюбу, ходить до церкви та є прикладом для інших. Присявні гості враз із щирими словами вручили зарученій Олі дарунки, а притім не забули за народні цілі і за спонукою пані Катерини Дорош та Михайла Дубаса зложили на Рідну Школу й українських інвалідів $12.20. Жертвували по $1: Катерина Дорош, М. Дубас з дружиною, Т. Стек з дружиною, М. Ярема з дружиною, М. Шарик з дружиною; по 50 ц.: Юстина Гуцул, п. Реновець, В. Ярема, Н. Н., П. Козлов (наречений п. Олі), Марія Савчак, Марія Баран, Софія Полегонька, Софія Загула, Анна Білецька, п. Джера, п. Семенюк. Разом $12.20, котрі вислано через Обєднання на призначені цілі.

МІКІЗ РАКС, ПА.

Раненим Січовикам.

Заходом відділу ОДВУ ч. 71 зібрано біля церкви на поміч раненим Січовикам $33.80. Жертвували по $1: В. Січка, С. Костецький, П. Левицький, Й. Бончак, о. Д. Сенета, М. Пуганич, І. Жовнір; по 50 ц.: В. Патрош, А. Набережна, О. Косяк, М. Ґузеляк; дрібними датками $24.84. По відтягненні видатків лишилося чистих грошей $32.50, які вислано до ЦУ ОДВУ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На інвалідів.

На забаві з нагоди уродин пані Юстини Волошин, яка відбулася в неділю, 23-го квітня, в домі громадян Лукенюків у Ню Йорку, пані Марія Лукенюк зібрала між гостями $5 для інвалідів української визвольної боротьби. Гроші передав для вислання через Обєднання

П. Задорецький.

КОГОЗ, Н. Й.

З хрестин раненим Січовикам.

23. квітня ц. р. на хрестинах в гр. Білінських зібрано на зазив п. Н. Назарко на поміч раненим Січовикам $12.60. Жертвували по $2: Риганич, Й. Білінський; по $1: Кастер, Бакай, І. Чайковський, Й. Крушельницький; М. Кастер 75 ц.; по 50 ц.: Ю. Дрогамарецька, С. Чайковський, Н. Назарко; А. Ястремська 25. Разом $12.60, які вислано до ЦУ ОДВУ.

ДІТРОЙТ, МІШ.

На народні цілі.

Гром. Данило Липцан, член 146 від. У. Н. С., переслав через Обєднання $13 на народні цілі. З того $10 на ранених січовиків із Закарпаття, а $3 на „Просвіту".

ВІДОЗВА

ДО ОДНОСЕЛЬЧАН З СЕЛА ГУСЯТИЧІ, ПОВІТ БІБРКА.

Як відомо нашим односельчанам з Ню Йорку, Бейони і подальших міст, у нас існував комітет, що старався зібрати поміч читальні „Просвіти" у нашому рідному селі. Уладжено кілька підприємств, а наші односельчани поспішили ще з окремими жертвами. Всі ті жертви будуть проголошені. А хто ще хотів би доложити, хай перешле на руки секретаря комітету, або просто до краю, куди також буде пересланий спис жертводавців. Тільки хто посилає, хай і від себе щось зложить! Комітет придбав до цього часу на будову читальні $478.50. Усі гроші є в краю. Комітет не є ніякою організацією і грошей не перетримує, а висилає у призначене місце.

Андрій Перетятко.

ЕЛЄКТРИЧНЕ КРІСЛО ДЛЯ НИЩЕННЯ СКАКУНІВ.

Виллям Гейлі з Волслі, в Саскачевані, продумав „електричне крісло" для нищення пільних коників. Той прилад мав би 20 квадратових стіп, виглядав би як якась рільнича машина, на колесах, і тягнулаб його пара коней або автомобіль. Рямки приладу творить одноцалева рура, а між ними поперетягані дроти, які електризує вміщена батерія. Куди переїде такий прилад, відразу гинуть тисячі скакунів.

ТАРЗАН І ЗАБОРОНЕНЕ МІСТО. (115)

Атарці, впадаючи до кімнати з вязнями, не мали часу надягнути нуркових одностроїв. Вони вхопили тільки зброю. Тай не думали вони, що потрібно буде їм одностроїв. Вони почали з усіх сторін натискати на вязнів та припирати їх до муру. Здавалося, щоось їх переможуть. Та в тім почала сильною струєю напливати до середини кімнати вода.

Миттю почала вода заливати кімнату. Це збентежило атарців. А воду впустив до середини Геркуф. Він добре був обзнайомлений з тамошніми відносинами. Бачучи, що він сам і його найближчі приятелі в одностроях, а атарці ні, він кинувся до реґуляторів води і відкрутив їх. Атарці стояли збентежені і в перший хвилині не знали, що мають робити:

Чи далі наступати на вязнів, чи рятуватись утечею та натягати однострої. А вода поспішно наповняла кімнату. Скоро не стане часу на надуму. Деякі з них дістали такого страху, що сходили з глузду. Серед того замішання Атон Том, не звертаючи уваги на ніщо, вхопив скриньку з матірою жемчугів та подався до втечі. Це запримітив Брайен.

Миттю Брайен скинув свою маску з голови, а водночас закричав на Тарзана: „Я йду, за ним і мушу від нього цю скриньку відібрати". Тарзан старався відтягнути його від цього пляну, та це не помагало. „Йди і старайся видістати Гелену на волю. А за мене не журися; можливо, що мені поведеться". З тими словами він поспішно кинувся до скритого виходу.